

Hàbitat Urbà i
Medi Ambient
17/5/12

**Mesura de Govern sobre el Pla
del Verd i de la Biodiversitat**

BBC
BN

Mesura de Govern sobre el Pla del Verd i de la Biodiversitat

Durant el present mandat s'ha elaborat el Pla del Verd i de la Biodiversitat, un instrument estratègic que defineix els reptes, els objectius i els compromisos del govern municipal en relació a la conservació del verd i de la biodiversitat, i en relació a com la població els coneix, en gaudeix i en té cura. Aquest Pla és el resultat de la refosa de dos plans redactats en el mandat anterior en compliment del PAM: el Pla del Verd i el Pla de la Biodiversitat.

El Pla del Verd i de la Biodiversitat forma part dels Objectius i Projectes Estratègics d'Habitat Urbà, ja que actua com a marc de projectes que hi són inclosos. L'objectiu de la Renaturalització, que pretén "Promoure la renaturalització de la ciutat i el desenvolupament dels connectors verds", entra de ple en la filosofia del Pla. Així mateix, els objectius principals contenen projectes relacionats amb el Pla:

- Fer que la ciutat funcioni
- Excel·lència en el disseny
- Eficiència energètica
- Barris autosuficients
- Nova connectivitat
- Àrea Metropolitana

La renaturalització és un concepte que s'empra per donar valor a una presència major de la natura a la ciutat, tant en el medi estrictament urbà, com a les zones perifèriques, i per potenciar la connexió de la natura urbana amb la periurbana, amb l'objectiu de conservar el patrimoni natural i de multiplicar els beneficis socials i ambientals de la infraestructura verda. Una presència important de la natura a la ciutat millora la qualitat de vida de les persones i fa que els barris esdevinguin més autosuficients, en disposar de zones verdes pròximes i en facilitar la creació d'horts urbans.

Amb la voluntat d'aportar noves visions, el Pla proposa assolir dos canvis de paradigma per a la ciutat, que es poden resumir així:

- Corredors verds urbans, per assolir una xarxa potent de verd connectada amb Collserola
- Espais d'oportunitat, per fer més lloc al verd i a la biodiversitat dins la ciutat

Mesura de Govern

És intenció del govern municipal desplegar el Pla del Verd i de la Biodiversitat, amb el màxim consens de tots els grups municipals, a partir de l'1 de gener del 2013.

1. Per què un Pla del Verd i de la Biodiversitat?
2. Diagnosi del Verd i de la Biodiversitat de Barcelona.
3. Quin Verd i quina Biodiversitat volem?
4. Pla d'acció:
 - 4.1 Missió i objectius del Pla del Verd i de la Biodiversitat
 - 4.2 Línies estratègiques i accions

» 01. Per què un pla del verd i de la biodiversitat?

La biodiversitat present a les grans urbs, i especialment la que hi ha en els espais verds, és sovint l'única oportunitat de contacte dels ciutadans amb la natura, i compleix unes funcions ambientals i socials que són bàsiques per a millorar la qualitat de vida i el benestar. El Pla del Verd i de la Biodiversitat de Barcelona és concebut com **l'instrument estratègic** que defineix els reptes, els objectius i els compromisos del govern municipal en relació a la **conservació del verd i de la diversitat biològica**, i a com la **població** coneix el patrimoni natural, en gaudeix i en té cura.

Entenem per **biodiversitat** la varietat de la vida a la Terra, que forma part del patrimoni natural global. La presència de biodiversitat a la ciutat es concreta en una estructura verda viva que acull la fauna, i que forma un **sistema verd** que és part del sistema urbà, igualment com ho són els edificis i tots els espais urbanitzats.

Un concepte proper al de sistema verd és el d'**infraestructura ecològica**, que s'entén com a xarxa d'espais amb vegetació natural, enjardinada o agrícola, sigui pública o privada, i que actua com a recurs multifuncional, que dóna serveis ecològics, ambientals, socials i econòmics. Aquests serveis es potencien amb la **connectivitat** del verd.

El **verd urbà** és format pel conjunt d'espais verds presents a la trama urbana, a la que s'han incorporat per una transformació projectada de l'espai, i aquest verd (que en bona part es concreta en parcs i en jardins), conjuntament amb els espais naturals i els agrícoles, formen la infraestructura ecològica descrita, que compta amb una diversitat d'**espècies** autòctones i exòtiques, funcionant en un únic sistema ecològic complex. El verd urbà és alhora biodiversitat vegetal i lloc de vida per a la biodiversitat animal.

La presència de flora i fauna a la ciutat constitueix una font de beneficis i avantatges per als seus habitants. Tanmateix, aquest patrimoni natural està sotmès a un seguit de factors i **impactes** que no en fan fàcil la supervivència. Les condicions físiques i de qualitat ambiental que ofereix la ciutat no sempre són les més idònies; és el cas, per exemple, de la disponibilitat d'espai i d'aigua, i de la qualitat del sòl i de l'aire. Així mateix, la pressió urbana afecta el patrimoni natural; el desenvolupament de la ciutat, la demanda recreativa, o el trànsit, són exemples d'activitats que poden constituir un impacte per a la biodiversitat.

El **patrimoni natural de la ciutat**, format per espais amb vegetació, en un medi físic concret, i que són l'hàbitat de gran part de la fauna urbana, ha de ser objecte de **conservació**. Aquesta conservació s'ha d'entendre com la utilització humana de la biosfera per tal que proporcioni el màxim benefici sostenible, a la vegada que manté el potencial necessari per a les generacions futures, i inclou els conceptes de preservació, manteniment, ús sostenible, restauració i millora de l'entorn.

En aquest context, el **Pla del Verd i de la Biodiversitat** planifica a llarg termini les actuacions per aconseguir una **infraestructura ecològica** capaç de:

- Produir beneficis per a les persones
- Subministrar serveis ambientals i socials
- Generar llocs de vida dins l'hàbitat urbà
- Renaturalitzar la ciutat
- Connectar i relligar la urbs en el territori
- Fer la ciutat més fèrtil i més resilient en front els reptes de futur

Així doncs, el Pla del Verd i de la Biodiversitat de Barcelona és l'**instrument estratègic** que concreta el compromís municipal en la **conservació del verd i de la biodiversitat**, i en promoure que la **població** conegui el patrimoni natural, en gaudeixi, i en tingui cura. En altres paraules, es tracta d'assolir una infraestructura ecològica que sigui un recurs que doni un màxim de serveis a **una ciutat on natura i urbanitat interactuïn i es potenciïn**.

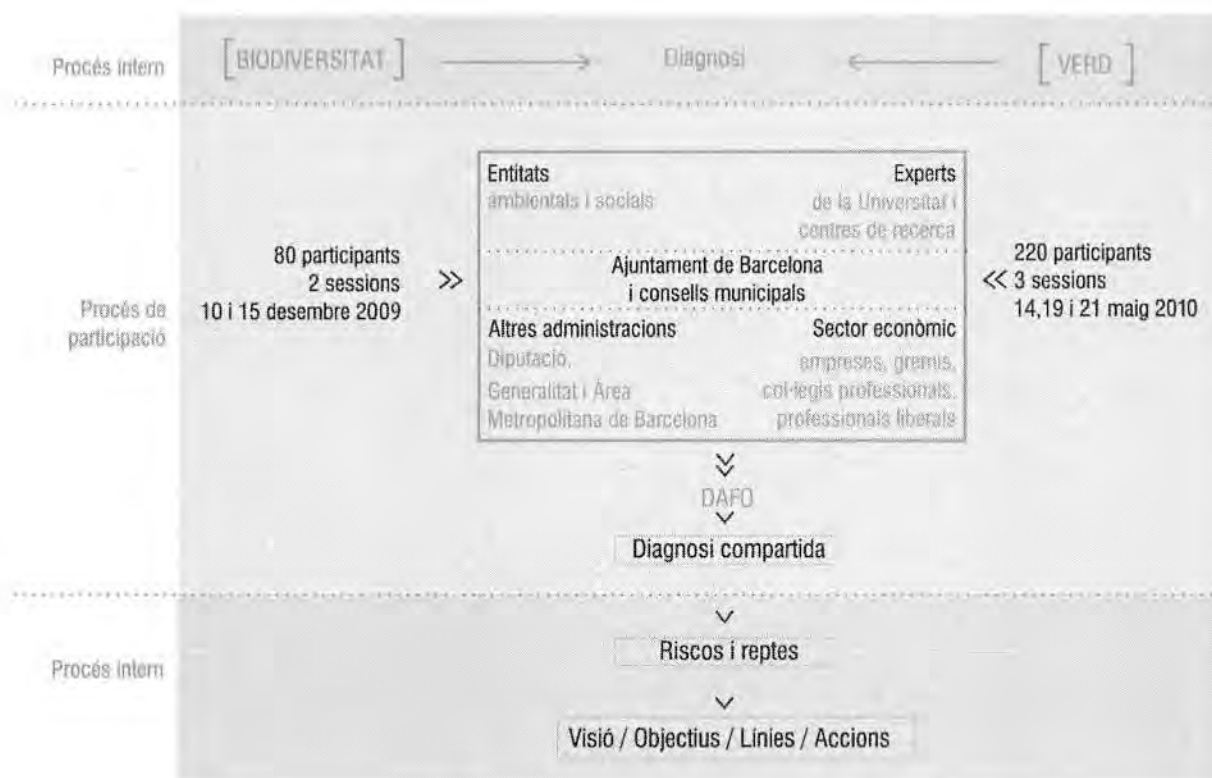
» 02. Diagnosi del Verd i de la Biodiversitat de Barcelona

La diagnosi sobre l'estat del verd i de la biodiversitat a Barcelona es resumeix en els següents aspectes claus:

- Dins la ciutat hi ha **patrimoni natural** a conservar i a restaurar

- El verd té una distribució en el territori que pot millorar pel que fa a **qualitat, quantitat, equitat i connectivitat**
- Es disposa d'una infraestructura verda que pot oferir més **serveis ecològics**
- Les potencialitats del verd i de la biodiversitat pel que fa a la qualitat de vida poden millorar incrementant els usos i activitats, i les oportunitats de **gaudi, de benestar, de salut i de participació**
- El verd és un **patrimoni cultural** a conservar, incidint especialment en la preservació dels jardins històrics, de les espècies identitàries i en la catalogació i protecció de l'arbrat
- Verd i biodiversitat brinden **oportunitats d'aprenentatge** i de debat i reflexió socials
- La gestió i el manteniment poden millorar amb la incorporació de **criteris d'ecoeficiència** i amb plans i programes de millora per als espais verds i l'arbrat viari
- Barcelona està **compromesa** en la conservació de la biodiversitat, si bé cal augmentar el coneixement, el treball en xarxa i la implicació ciutadana

Una part essencial en l'elaboració del Pla del verd i de la biodiversitat han estat els processos de participació que es van dur a terme en diverses sessions i que van servir per compartir la diagnosi, consensuar reptes i objectius a llarg termini, i recollir propostes sobre la biodiversitat i el verd per elaborar el pla d'acció.

Nota: les diagnosi completes (tancades a maig 2010) es poden consultar en els annexos 1 i 2 del Pla del Verd i de la Biodiversitat.

» 03. Quin Verd i quina Biodiversitat volem?

Concretar el futur de Barcelona en relació al verd i a la biodiversitat és un dels objectes principals del pla. La construcció de la visió ha estat elaborada a partir de l'anàlisi de la situació actual, de l'aprenentatge de la trajectòria d'altres ciutats referents, i d'un esforç col·lectiu de prospectiva per repensar i imaginar la ciutat que volem.

El Pla del Verd i de la Biodiversitat planteja la **Barcelona** de l'any 2050 com **una ciutat on natura i urbanitat interactuen i es potencien:**

- Una ciutat que **disposa d'una infraestructura ecològica** que relliga urbs i territori i que aporta serveis ambientals i socials: resiliència, paisatge, salut, bellesa, cultura i oportunitats de relació per a les persones
- Una ciutat on s'aprecia, **es conserva i es potencia la biodiversitat** com a patrimoni natural de la Terra i com a benefici per a les persones i les generacions presents i futures
- Una ciutat en la qual **s'aprofiten totes les oportunitats per fer lloc a la natura** i per afavorir el contacte de les persones amb els elements naturals

D'acord amb aquesta visió, el Pla es desplega en **deu línies estratègiques** que es concreten en **setanta accions** destinades a enfortir i posar en valor el verd i la biodiversitat de la ciutat.

Més enllà d'establir un programa d'actuacions, el Pla proposa **un nou model de sistema verd urbà**, en el qual el verd no és un complement ornamental sinó una veritable infraestructura ecològica.

Aquest model es desenvolupa a través de la definició de **dos conceptes** innovadors que corresponen a diferents aproximacions territorials multiescalars:

- **Els corredors verds urbans.** El verd urbà ja no s'entén com una col·lecció de parcs, places i fileres d'arbres sinó com una xarxa ben tramada i ben connectada amb l'entorn. Es defineixen els corredors verds urbans com a franges amb una presència dominant de vegetació i un ús exclusiu, o si més no prioritari, de vianants i bicicletes, que travessen el teixit urbà i connecten les diferents taques de verd existents dins la ciutat i amb el territori. En aquest sentit, els projectes de les Portes de Collserola, el Passeig de les Aigües, el Passeig de Sants i Sagrera, formen part d'aquesta infraestructura ecològica que connecta i renaturalitza ciutat.

Els espais d'oportunitat, el tercer concepte que suposa un canvi d'actitud. Fins ara la ciutat ha posat verd als espais que quedaven. Ara cal fer lloc per al verd i la natura dins la ciutat, en un veritable procés de renaturalització. En aquest sentit s'han definit una sèrie d'espais d'oportunitat, a tall d'exemple i els projectes Pla buits i Pla Mitgeres són iniciatives que concreten la renaturalització a diferents escales.

» 04. Pla d'acció

4.1. Missió i objectius del Pla del Verd i de la Biodiversitat

Missió:

Planificar a llarg termini les actuacions per aconseguir una infraestructura ecològica capaç de:

- Produir beneficis a les persones
- Subministrar serveis ambientals i socials
- Generar llocs de vida dins l'hàbitat urbà
- Inserir la natura a ciutat
- Connectar i relligar la urbs en el territori
- Fer la ciutat més fèrtil i més resilient en front els reptes de futur

Objectius

- Conservar i millorar el patrimoni natural de la ciutat, evitant la pèrdua d'espècies i hàbitats
- Assolir la màxima dotació de superfície verda i la seva connectivitat
- Obtenir els màxims serveis ambientals i socials del verd i la biodiversitat
- Avançar en el valor que la societat assigna al verd i la biodiversitat
- Fer la ciutat més resilient en front dels reptes emergents com el canvi climàtic.

4.2. Línies estratègiques i accions

1. Conservar el patrimoni natural de la ciutat

La conservació del patrimoni natural és un dels principals reptes del desenvolupament sostenible. A la ciutat, aquest repte es concreta en conservar i millorar la biodiversitat a la ciutat, evitant la pèrdua d'espècies i hàbitats.

1.1 Elaborar protocols de conservació de la biodiversitat pels espais de més interès i posar en pràctica les orientacions que se'n derivin

1.2 Posar en pràctica mesures de prevenció i correcció en aquelles activitats a l'espai públic que puguin implicar un impacte sobre la biodiversitat

1.3 Identificar i dur a terme mesures per a conservar la biodiversitat en jardins privats, i altres espais d'interès

1.4 Consolidar els programes de conservació de vertebrats

1.5 Elaborar plans d'acció per a la conservació de les espècies de flora i fauna de més interès i posar en pràctica les orientacions que se'n derivin

1.6 Aplicar mesures de control de la flora exòtica invasora

1.7 Prevenir i controlar les poblacions d'animals invasors i en excés

2. Planificar el verd buscant la connectivitat i una distribució equitativa

L'enfortiment de la infraestructura ecològica passa per transformar l'actual sistema verd de la ciutat en una malla verda estructurada a través de corredors verds que connectin els espais verds existents entre si i amb els espais naturals de l'entorn. La xarxa de corredors verds urbans de Barcelona ha d'estar imbricada amb Collserola i els espais fluvials del Llobregat i del Besòs. El planejament de la infraestructura ecològica de la ciutat ha de procurar també l'increment de la superfície verda, beneficiant principalment els barris menys dotats, per garantir una distribució equitativa de tots els serveis i beneficis que aporten el verd i la biodiversitat.

2.1 Definir a nivell urbanístic la infraestructura ecològica de la ciutat

2.2 Desplegar i executar el projecte de xarxa de corredors verds

2.3 Planificar el verd per tal d'augmentar-ne la superfície en les zones menys dotades de la ciutat

2.4 Aprofitar les transformacions urbanístiques per millorar la dotació de superfície verda

2.5 Impulsar projectes d'àmbit fronterer i metropolità de connexió del verd i de conservació de la biodiversitat

3. Dissenyar la ciutat i els espais verds considerant els serveis ambientals i integrant criteris a favor de la biodiversitat

Els serveis ambientals que aporta la trama verda i la biodiversitat que conté són paràmetres a incorporar a l'hora de dissenyar la ciutat o fer intervencions en l'espai públic. Els espais verds ajuden a regular el microclima urbà, intervenen en el cicle de l'aigua i són el suport de la biodiversitat. Per tot això, la seva concepció i disseny ha d'articular-se al servei d'aquests beneficis, per potenciar-los.

3.1 Elaborar la Carta del Verd i de la Biodiversitat

3.2 Permeabilitzar sòl en l'espai públic

3.3 Diversificar les espècies d'arbrat viari

3.4 Incorporar criteris d'eficiència en l'enjardinament d'espais amb limitació de recursos hídrics i de manteniment

3.5 Redissenyar la vegetació del litoral per adaptar-la a les condicions ambientals

4. Crear nous espais per a la natura incrementant la presència de verd i la biodiversitat

Barcelona és una ciutat compacta i amb una alta densitat de població, amb pocs espais naturals i on les oportunitats per la presència de flora i fauna són escasses, més enllà de Collserola. Incrementar aquestes oportunitats passa, de primer, per preservar els espais naturals d'interès i crear una xarxa de reserves locals de natura; però també exigeix potenciar la funció d'hàbitat dels espais verds, dotant-los d'una vegetació més abundant, madura i estratificada i expandir el verd a totes les tipologies d'espais que es donen a ciutat.

4.1 Organitzar i crear una xarxa de reserves locals de natura mitjançant la restauració d'espais naturals d'interès

4.2 Augmentar la biomassa de la ciutat incrementant el nombre d'arbres i arbusts en parcs, jardins i espai públic

4.3 Enriquir el verd existent potenciant la seva funció d'hàbitat

4.4 Promoure el silenci en els parcs per gaudir de paisatges sonors

4.5 Potenciar el verd en cobertes, terrats, façanes i patis

4.6 Crear espais verds en solars desocupats temporalment

4.7 Fer jardins de temporada en places dures

4.8 Proporcionar més volum de sòl als arbres viaris

5. Gestionar els parcs i jardins i la resta d'espais verds amb criteris d'eficiència i sostenibilitat i a favor de la biodiversitat

Reduir la demanda d'aigua dels espais verds tot aprofitant els recursos freàtics, fer un control integral de les plagues i malures, fer servir les terres més adequades, aprofitar les restes vegetals i, en definitiva, aplicar uns procediments de gestió i manteniment adaptats a cada tipus de vegetació, ha de permetre

gaudir d'un patrimoni natural urbà de qualitat. Eficiència i optimitzar els recursos són, en aquest sentit, dos conceptes fonamentals a l'hora d'implantar un model de gestió del verd urbà sostenible.

5.1 Elaborar el Dossier del Parc

5.2 Millorar la gestió de l'arbrat viari

5.3 Racionalitzar la rehabilitació i la restauració dels parcs i jardins de la ciutat millorant el manteniment

5.4 Optimitzar el reg de les zones verdes

5.5 Fer una gestió de plagues i malures de la vegetació urbana el màxim curosa amb la biodiversitat

5.6 Substituir les gespes d'alt consum de recursos per plantes gesspitoses de clima càlid i entapissants

5.7 Disposar d'un protocol d'actuació per a la gestió del verd en cas d'incidències meteorològiques

6. Preservar i posar en valor el patrimoni cultural, especialment en els jardins històrics

Els parcs i jardins de la ciutat –en el seu conjunt, o els seus elements arquitectònics i escultòrics- i determinades espècies arbòries, constitueixen una part del patrimoni cultural i històric de Barcelona. Aquests espais tenen uns requeriments de conservació i preservació específics que demanen mesures especials de protecció i de gestió.

6.1 Elaborar plans de gestió dels parcs i jardins històrics

6.2 Revisar els catàlegs de patrimoni local i nacional i incloure-hi els jardins històrics pertinents

6.3 Fer de Montjuïc el paradigma del patrimoni jardiner de Barcelona

6.4 Elaborar el Pla de preservació d'espècies arbòries identitàries de Barcelona

6.5 Preservar i donar a conèixer els Arbres d'Interès Local de Barcelona

7. Augmentar el coneixement per a la gestió i la conservació del verd i de la biodiversitat

Aprofundir en el coneixement del verd i de la biodiversitat, del seu comportament i necessitats de les espècies per a viure en l'entorn urbà, dels beneficis ambientals i socials que generen, és el camí per planificar, gestionar i mantenir- des del rigor científic i tècnic- el patrimoni natural. La conservació de la biodiversitat en el medi urbà és avui un nou repte que es plantegen els governs locals d'arreu del món i sobre el que manca encara coneixement teòric i aplicat. De manera especial, convé estar amatent i seguir el procés de transformació que el canvi climàtic està produint en el medi.

7.1 Dur a terme un seguiment de l'estat i l'evolució del patrimoni natural mitjançant un banc de dades i un sistema d'indicadors del verd i de la biodiversitat

7.2 Elaborar i mantenir el Mapa del verd i de la biodiversitat

7.3 Aprofundir i continuar els estudis sobre els beneficis ambientals, associats al verd i a la biodiversitat

7.4 Avançar en el coneixement aplicat sobre els beneficis del verd per a la salut

7.5 Fomentar la recerca dels efectes del canvi climàtic sobre el patrimoni natural

7.6 Establir la demanda d'aigua necessària per assegurar la supervivència de la vegetació i la seva qualitat

7.7 Cercar i assajar noves espècies vegetals en col·laboració amb institucions i centres de recerca

8. Difondre el coneixement del verd i de la biodiversitat i els seus valors, potenciant la formació

Els conceptes relacionats amb la biodiversitat són encara força desconeguts pel públic. És important donar a conèixer millor la seva riquesa, la seva importància, els beneficis que aporta i els impactes a que està sotmesa. Els espais verds de la ciutat, la biodiversitat associada, els elements històrics que hi són presents, i també l'arbrat viari, tenen un gran potencial per a la divulgació i permeten plantejar estratègies comunicatives, formatives i educatives per a la ciutadania.

8.1 Elaborar i aplicar una estratègia de comunicació sobre el verd i la biodiversitat

8.2 Potenciar els espais verds com a espais educatius i de coneixement

8.3 Crear i dotar un centre d'interpretació del verd i de la biodiversitat a Barcelona

8.4 Potenciar el Centre de Formació del Laberint com a plataforma per difondre els jardins i la jardineria

8.5 Promoure iniciatives ciutadanes tipus *Bioblitz*, per a la construcció col·lectiva i festiva de coneixement

8.6 Fomentar la incorporació dels valors de la biodiversitat entre els professionals

8.7 Crear recursos i donar suport a la xarxa escolar

8.8 Educar en la gestió dels conflictes de convivència amb animals, amb criteris de conservació

9. Fomentar les zones verdes com a espais per a la salut i el gaudi i promoure la implicació ciutadana en la seva creació i en la conservació de la biodiversitat

Els espais verds urbans contribueixen a millorar la qualitat de vida, el benestar i la salut de les persones i la diversificació en els perfils d'usuaris dels espais verds de Barcelona és un factor important a tenir en compte a l'hora de planificar, dissenyar i equipar-los. Convé no oblidar que avui, per a moltes persones, els parcs i jardins urbans són l'única possibilitat de gaudir de la natura i que els espais verds contribueixen a la interacció entre les persones i a la convivència. També són el marc idoni per a activitats que potenciïn els valors lúdics i socials de la natura urbana i fomentin el coneixement de la biodiversitat. El gran repte pels propers anys és fomentar la implicació ciutadana, que té un paper clau en la conservació, gestió i divulgació de la biodiversitat i el gran repte per als propers anys és fomentar aquesta implicació.

9.1 Elaborar i aplicar el Pla d'usos socials dels espais verds de Barcelona

9.2 Augmentar la dotació d'equipaments lúdics i de salut en els parcs

9.3 Millorar i diversificar les àrees de joc infantil, amb participació de les escoles, entitats i ciutadania

9.4 Promoure noves modalitats d'horts urbans, adreçats a diferents col·lectius

9.5 Fomentar el verd privat promovent horts, balcons, terrasses, terrats, cobertes, murs i patis enjardinats

9.6 Obrir per a ús públic espais verds privats

9.7 Establir un programa de voluntariat per a la conservació, informació i divulgació del verd i de la biodiversitat

9.8 Dissenyar i implantar un programa de jardins de proximitat de gestió comunitària

9.9 Organitzar concursos d'idees relacionats amb el verd i la biodiversitat oberts a diferents col·lectius

10. Enfortir el lideratge municipal, el treball en xarxa i el compromís en la conservació del verd i de la biodiversitat

La petjada de la ciutat impacta la natura molt més enllà dels límits del terme municipal (consum de recursos, emissions, impacte del lleure, etc). Treballar a la ciutat és treballar pel patrimoni natural de tota la humanitat; compartir experiències aporta qualitat i formalització de compromisos esdevé un impuls per als projectes. Per avançar més enllà i enfortir el lideratge municipal és necessari crear xarxa i reforçar les relacions institucionals amb les entitats implicades en la conservació de la biodiversitat i el verd urbà.

10.1 Fer de Barcelona un referent del verd

10.2 Participar activament en les xarxes de ciutats i en organismes compromesos amb la problemàtica de la biodiversitat

10.3 Enfortir la col·laboració amb la xarxa d'institucions locals, i treballar amb les administracions implicades

10.4 Potenciar el treball en xarxa amb les entitats i el seu compromís a favor de la biodiversitat

10.5 Implicar els agents econòmics locals en programes de patrocini per a la conservació del verd i de la biodiversitat

10.6 Promoure el sistema de custòdia del territori, com a instrument de conservació de la natura

10.7 Aprofundir en el coneixement de l'impacte de la ciutat en la biodiversitat global

10.8 Avançar en una política de compres respectuosa.